

## Nemzetközi jelentés a vallásszabadságról – 2015

Kiadta az Egyesült Államok Külügyminisztériuma (U.S. Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2016. augusztus 10.

<http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2015#wrapper>

### MAGYARORSZÁG

#### Vezetői összefoglaló

Az Alaptörvény (Alkotmány) rendelkezik a vallás szabadságáról, ideértve annak szabadságát is, hogy valaki áttérjen egy másik vallásra vagy hitrendszerre, illetve vallásos tevékenységeken és ceremóniakon keresztül szabadon kinyilváníthassa vallásos hitét vagy meggyőződését; az Alaptörvény leszögezi, hogy minden, az országban létező vallási hagyományt tisztelet illet. Az Alkotmány különválasztja az egyházat és az államot, és rendelkezik arról, hogy a „vallási közösségek” (vagyis az „elismert egyházak” és a „vallási szervezetek”) független jogi személyek, de az állam közösségi célok érdekében együttműködhet velük. Ha egy vallási szervezet elismert egyházként szeretne működni – amely státusz adókedvezményekkel és állami támogatással jár –, erre vonatkozó kérelmét kétharmados többséggel jóvá kell hagynia a parlamentnek. A több mint 350 vallási szervezet korábbi törlése az elismert egyházak listájáról továbbra is érvényben maradt, annak ellenére, hogy az Alkotmánybíróság az év során több határozatában is megállapította, hogy az egyházakról szóló törvény bizonyos rendelkezései nincsenek összhangban az Alkotmánnyal vagy sértik az Európai Emberi Jogi Egyezmény rendelkezéseit, továbbá az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) egy 2014-es határozatában megállapította, hogy a törvény a vallásszabadság összefüggésében sérti az egyesülés szabadságát. Néhány kisebbségi vallási csoport megállapodott a kormánnyal az EJEB határozata nyomán benyújtott kártérítési igényükkel kapcsolatban, míg mások újra az EJEB-hez fordultak a helyzet végső rendezése érdekében. A kisebbségi vallási csoportok továbbra is csak korlátozottan fértek hozzá állami támogatáshoz, és csak korlátozottan végezhettek vallási tevékenységet közintézményekben. Magas rangú állami tisztségviselők továbbra is hangsúlyozták, hogy a kormány semmilyen formában nem tolerálja az antiszemitizmust, a kormány pedig átvette a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) soros elnökségét. Az év során hivatalos személyek nyilatkozataikban gyakorlatilag egyenlőségjelet tettek a nemzeti politika és a keresztény politika közé.

Az európai menekültválság súlyosbodásával párhuzamosan érkeztek beszámolók muszlimellenes incidensekről. A muszlim közösség fizikai és verbális támadásokról és fenyegetésekről számolt be, például 10–15 fejkendőt viselő muszlim nőt fizikai támadás ért. Az antiszemitizmus fizikai és verbális támadások, holokauszttagadás, revizionista incidensek, sirrongálás és más vandál cselekedetek formájában nyilvánult meg.

Az Amerikai Nagykövetség és az országba látogató amerikai kormányzati tisztségviselők hivatalos nyilatkozataikban és magánjellegű megnyilvánulásaikban egyaránt hangsúlyozták, hogy a kormány felelősséggel tartozik azért, hogy megfelelően kezelje a holokauszt kérdéskörét, ne adózzon

tisztelettel olyan személyeknek, akik a háború idején szerepet játszottak a holokausztban, és konzultáljon a zsidó közösséggel. Emellett továbbra is aggodalmuknak adtak hangot az egyházakról szóló törvény, valamint bizonyos kisebbségi vallási csoportoknak az elismert felekezetek közül történő kizárása és lehetőségeik korlátozása miatt.

## **1. fejezet: A népesség vallások szerinti megoszlása**

Az Egyesült Államok kormányának becslése szerint Magyarország népessége 9,9 millióra tehető (2015. júliusi becslés). A magyar kormány nem gyűjt hivatalos adatokat a vallási hovatartozásról, a 2011. évi népszámlálás azonban tartalmazott ezzel kapcsolatban egy fakultatív kérdést. A válaszok alapján a népesség 37,1 százaléka római katolikusnak, 11,6 százaléka reformátusnak, 2,2 százaléka evangélikusnak, 1,8 százaléka görög katolikusnak, kevesebb mint 1 százaléka pedig zsidónak vallotta magát. A válaszadók 16,7 százaléka jelentette ki, hogy egyik egyházhoz sem tartozik, 1,5 százaléka ateistának vallotta magát, 27,2 százaléka pedig nem válaszolt erre a kérdésre. A népesség összesen kevesebb mint 5 százalékát tömörítő vallási csoportok közé tartozik a görög ortodox egyház, a Hit Gyülekezete (egy pünkösdista csoport), ortodox keresztény csoportok, egyéb keresztény felekezetek, valamint buddhista és muzulmán felekezetek.

## **2. fejezet: A kormányzat hozzáállása a vallásszabadság kérdéséhez**

### **Jogi keretrendszer**

Az Alaptörvény (Alkotmány) rendelkezik a lelkiismeret és a vallás szabadságáról, ideértve annak szabadságát is, hogy valaki vallást vagy hitrendszert válasszon, szabadon áttérjen egy másik vallásra vagy hitrendszerre, illetve egyedül vagy közösségben, nyilvánosan vagy elvonulva vallásos tevékenységeken és ceremóniákon vagy egyéb tevékenységeken keresztül kinyilvánítsa, ne nyilvánítsa ki, gyakorolja vagy hirdesse vallásos hitét vagy meggyőződését. Az Alkotmány tiltja a vallási diszkriminációt, valamint az olyan megnyilvánulásokat, amelyek sértik bármely vallási közösség méltóságát.

Az Alkotmány preambuluma elismeri a kereszténység szerepét nemzetünk értékeinek ápolásában, és kinyilvánítja, hogy minden, az országban létező vallásos hagyományt tisztelet illet meg. Az Alkotmány szerint azonos hitű személyek létrehozhatnak vallási közösségeket, amelyek az államtól független, önálló jogi személyként működhetnek. Az Alkotmány értelmében az állam a vallási közösségek kérésére együttműködhet azokkal közösségi célok elérése érdekében, ehhez az Országgyűlés (Parlament) jóváhagyása szükséges. Az együttműködésben érintett vallási közösség „elismert egyházként” funkcionál. Az Alkotmány szerint az állam különleges működési engedélyeket biztosít az elismert egyházak számára annak érdekében, hogy támogassa azok részvételét közérdekű tevékenységekben, például az oktatásban.

A jogszabályok kettős rendszerben definiálják a vallási csoportokat, amelyek vagy „elismert egyházként” (ezek nem csak keresztény csoportok lehetnek), vagy „vallási szervezetként” működhetnek. A törvény felhatalmazza a Fővárosi Törvényszéket a „vallási szervezetek” bejegyzésére, ha azok legalább tíz alapító taggal rendelkeznek, elsődleges céljuk pedig olyan vallási

tevékenységek végzése, amelyek sem az Alkotmányt, sem bármely jogszabályt, sem pedig más közösségek jogait és szabadságát nem sértik. A szervezeteknek csak magánszemélyek lehetnek tagjai, vagyis „jogi személyek”, például vállalatok vagy más szervezetek nem. A kritériumoknak megfelelő kérelmeket jóvá kell hagyni. Ha a bíróság elutasítja a kérelmet, a szervezet fellebbezést nyújthat be a Fővárosi Ítéltáblának. A nem regisztrált csoportok működhetnek és hódolhatnak hitüknek, de nem rendelkeznek azokkal a jogokkal és kiváltságokkal, mint a regisztrált vallási közösségek.

A törvény értelmében valamely szervezet „elismert egyházként” való bejegyzését kétharmados többséggel jóvá kell hagynia a Parlamentnek. Ez a követelmény arra a több mint 350 korábban elismert egyházként működő csoportra és szervezetre is vonatkozik, amelyek az egyházakról szóló 2011. évi törvény elfogadása után elvesztették elismert státuszukat, vagyis ezeknek a szervezeteknek is kérelmet kell benyújtaniuk ahhoz, hogy újra elismert egyházként működhessenek.

Az „elismert egyház” státusz megszerzéséhez a vallási szervezeteknek az Emberi Erőforrások Minisztériumához kell kérelmet benyújtaniuk. A minisztériumnak hatvan napon belül kell döntést hoznia azzal kapcsolatban, hogy a kérelmező csoport teljesíti-e az adminisztratív kritériumokat, amelyek különböző dokumentumokat és minősítéseket foglalnak magukban. Egy vallási szervezet akkor kaphatja meg az „elismert egyház” státuszt, ha legalább húsz éve működik Magyarországon (ebben az esetben tagságának létszáma legalább a teljes népesség 0,1 százaléka, vagyis kb. 10 000 fő), vagy legalább száz éve működik valamely más országban vagy országokban (ebben az esetben a csoport külföldi kötődését legalább két vele azonos hitrendszer képviselő, más országban elismert egyháznak kell igazolnia). A kérelmező csoport tevékenysége nem sértheti sem az Alkotmányt, sem más jogszabályokat, sem pedig más csoportok jogait és szabadságát. A csoportnak azt is bizonyítania kell, hogy elsődleges célja vallási tevékenység végzése; rendelkeznie a hitét és szertartásait formálisan rögzítő dokumentummal, belső szabályokkal, továbbá kinevezett vagy választott ügyintéző és képviselő testületekkel; és hivatalosan nyilatkoznia kell arról, hogy az általa végzett tevékenységek nem sértik sem a törvényeket, sem pedig mások jogait. A kérelemmel kapcsolatos döntés meghozatala előtt az Emberi Erőforrások Minisztériumának konzultálnia kell jogással, vallástörténésszel, hittudóssal vagy szociológussal, továbbá a döntés bírósági felülvizsgálat tárgyát képezi.

Az EMMI által a kérelmező csoport alkalmasságával kapcsolatban hozott döntést követően a parlament igazságügyi bizottsága hatvan napon belül nyilvános meghallgatásra hívja be a csoport képviselőjét, továbbá értékelést nyújt be a parlamentnek azzal kapcsolatban, hogy a csoport megfelel-e a további kritériumoknak. Ezek a kritériumok a következők: a csoport nem jelent nemzetbiztonsági fenyegetést (ezt a parlament nemzetbiztonsági bizottsága méri fel); a csoport tevékenysége nem sérti a fizikai és a mentális egészséghez, valamint az élet és az emberi méltóság védelméhez való jogot; alapító dokumentumai, taglétszáma, közszolgáltatásokat nyújtó intézményeinek hálózata, valamint annak alapján, hogy a nagyobb társadalmi csoportok milyen mértékben férnek hozzá az általa nyújtott szolgáltatásokhoz a csoport alkalmas arra, hogy hosszú távon együttműködjön az állammal a közösségi célok megvalósítása érdekében.

Az elismert egyházi státuszra vonatkozó kérelmet a minisztérium ajánlását követően 60 napon belül, kétharmados többséggel jóvá kell hagynia a parlamentnek. A törvény nem határoz meg következményeket arra az esetre, ha a parlament nem szavaz a kérelem ügyében 60 napon belül. Ha a parlament elutasítja a kérelmet, a döntést részletesen indokolni kell, és a kérelmező csoport 15 napon belül megtámadhatja a döntést az Alkotmánybíróság előtt.

Az egyházakról szóló törvény melléklete 27 elismert egyházat sorol föl, köztük a következőket: katolikus egyház, különböző protestáns felekezetek, ortodox keresztény vallási csoportok, egyéb keresztény csoportok, pl. az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza (mormonok), a Hetednapos Adventista Egyház és az Üdvhadsereg, továbbá zsidó felekezeti csoportok, valamint az egyetlen hindu vallású regisztrált csoport, a Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége. Mivel a fenti szám olyan buddhista és muszlim szervezeteket is magában foglal, amelyek több csoportot tömörítenek, az elismert egyházak listája összesen 32 vallási csoportot tartalmaz. Az egyházmegyékkel és a szerzetesrendekkel együtt a 32 elismert egyházhoz összesen 200 szervezet és csoport kapcsolódik.

Május 29-én egy, a független történelmi protestáns egyház által benyújtott panasz ügyében az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy az egyházakról szóló 2011. évi törvény bizonyos rendelkezései (a 2012. március 1. és 2013. augusztus 31. között hatályban lévő részei) sértik az Alkotmányt, és egyedi esetekben általában nem alkalmazhatók. Az egyház egy 2013-ban született bírósági határozatot támadott meg, amely elutasította elismert egyházi státusz iránt benyújtott kérelmét, mely státuszt a 2011. évi törvény eredményeként veszítette el. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a jogi státusz megváltoztatásához szükséges követelmények teljesítésére rendelkezésre álló rövid (négyhónapos) és nem módosítható határidő ebben a konkrét jogi környezetben sérti a vallásszabadságot, ebből adódóan pedig az Alkotmányt is. Határozatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vallásszabadság garantálása nem választható el a vallási közösségek működőképességétől. A független történelmi protestáns egyház ügyében év végéig nem hozott döntést a Fővárosi Törvényszék.

Július 7-én egy, a Budapesti Autonóm Gyülekezet által indított ügyben az Alkotmánybíróság az EJEB egy 2014-es határozatára hivatkozva megállapította, hogy az egyházakról szóló törvényben az elismert egyházként való bejegyzés parlamenti jóváhagyására meghatározott kritériumok sértik az Európai Emberi Jogi Egyezményt, mivel e követelmények nem teljesítéséből adódóan a gyülekezet elesett bizonyos kiváltságoktól, különösképpen a személyi jövedelemadókból az egyházaknak felajánlható 1 százalék és a kapcsolódó állami támogatás lehetőségétől. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vallási szervezetek minimális létszámára (a népesség 0,1 százaléka) és működésük minimális időtartamára (20 év Magyarországon, vagy 100 év más országban/országokban) vonatkozó követelmény sérti az Egyezmény semlegességre és pártatlanságra vonatkozó rendelkezését. Az Alkotmánybíróság utasította az Országgyűlést és a kormányt, hogy október 15-ig módosítsák az egyházakról szóló törvényt oly módon, hogy az összhangban legyen a nemzetközi követelményekkel.

Július 24-én az Alkotmánybíróság ismét megállapította, hogy az egyházakról szóló törvény bizonyos részei (amelyek 2012. március 1. és 2013. július 31. között voltak hatályban) alkotmányellenesek, és nem alkalmazhatók öt olyan vallási szervezet folyamatban lévő ügyében, amelyek elvesztették státuszukat, vagyonukat pedig likvidálták, mivel a meghatározott határidőn (két hónapon) belül nem jelezték arra vonatkozó szándékukat, hogy szeretnék folytatni tevékenységüket. Május 29-i határozatában az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a törvényben meghatározott rövid és nem módosítható határidő sérti a vallásszabadságot.

December 14-én az Alkotmánybíróság egy, a május 29-ihez hasonló határozatot hozott azt követően, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság felkérte az egyházakról szóló törvény alkotmányosságának felülvizsgálatára. Az Alkotmánybíróság megerősítette korábbi állásfoglalását, amely szerint az egyházakról szóló törvény elismert egyházak bejegyzésére vonatkozó követelményei nincsenek összhangban a nemzetközi egyezmények által az államra rótt kötelezettségekkel. Az Alkotmánybíróság megtiltotta az egyházakról szóló törvény vitatott rendelkezéseinek alkalmazását a Shalom Bibliai Gyülekezet esetében, amelynek ügyét a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság tárgyalta. Az Alkotmánybíróság határozatát követően a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság az év végéig nem hozott döntést az ügyben.

Minden vallási közösség használhatja hivatalos nevében az „egyház” szót, függetlenül attól, hogy a csoport rendelkezik-e „elismert egyház” státusszal. Sem az elismert egyházak, sem a bejegyzett, a parlament által nem elismert vallási szervezetek képviselői nem kötelesek nyilvánosságra hozni olyan információt, amelyet híveik hitük gyakorlása során osztottak meg velük (pl. gyónás).

Az állami hatóságok nem határozhatják meg, hogy a bejegyzett vallási közösségek milyen tevékenységeket végeznek hitükkel kapcsolatban, és nem is felügyelhetik ezeket a tevékenységeket. A csoportok tanait, belső szabályait és szabályzatait az állam nem vizsgálhatja felül és nem módosíthatja, és nem is szerezhet érvényt azoknak. Nevüket, jelképeiket és szertartásaikat a szerzői jogi törvény, épületeiket és temetőiket pedig a büntetőjogi törvény védi.

Az elismert egyházak rendelkeznek néhány olyan privilégiummal, amelyek nem érhetők el a vallási szervezetek számára, például jelentősebb állami támogatást kapnak, és vallási tevékenységükhöz kapcsolódó pénzügyi műveleteiket nem ellenőrzik a hatóságok. Az elismert egyházak és különböző közszolgáltatásokat, például egészségügyi ellátást, oktatást és szociális szolgáltatások nyújtó intézményeik („belső egyházi jogi személy”) minden közszolgálati tevékenységük vonatkozásában automatikusan jogosultak teljes állami támogatásra (amely egyrészt a szolgáltatások kedvezményezettjeinek számától függ, másrészt kiegészítő támogatást is magában foglal). A vallási szervezetek átvehetnek vagy létrehozhatnak közszolgáltatást nyújtó intézményeket, és per capita alapon jogosultak állami támogatásra az adott intézmények dolgozóinak bérét illetően. Ugyanakkor a vallási szervezetek által működtetett, szociális jóléti szolgáltatásokat nyújtó intézmények – például kórházak és időotthonok – nem jogosultak kiegészítő állami támogatásra.

Az elismert egyházak és a vallási szervezetek számára a diákok száma alapján támogatást nyújt az állam az oktatási intézményekben dolgozó személyzet bérének tekintetében, de csak az elismert egyházak kapnak automatikusan kiegészítő támogatást működési költségeik fedezésére. A törvény

szerint a vallási szervezetek kérelmezhetik az EMMI-nél az iskoláik működési költségeinek fedezésére nyújtott kiegészítő támogatást, ami teljes költségeik körülbelül 30%-át fedezheti. A kérelmekről a minisztérium eseti alapon dönt.

Az adófizetők jövedelemadójuk 1 százalékát felajánlhatják egy elismert egyháznak, a felajánlott összeget kiegészíti ki az állam. A vallási szervezetek több ezer civil szervezettel versenyeznek a személyi jövedelemadó további 1 százalékáért, amelyet valamilyen civil szervezetnek ajánlhatnak fel az adófizetők. Az elismert egyházak és a vallási szervezetek szabadon használhatják fel az adófizetők adományait. A személyi jövedelemadó kötelezettsége alól csak az elismert egyházak tisztségviselői mentesülhetnek, meghatározott esetekben. Ha egy, az elismert egyházak listájából 2011-ben törölt vallási csoport földterülettel rendelkezett, azt a csoport jogutódjaként működő vallási szervezet megtarthatja. A vallási szervezetek és az elismert egyházak nem vásárolhatnak mezőgazdasági földterületet. Ugyanakkor az elismert egyházak ajándékozás vagy öröklés révén mezőgazdasági földterülethez juthatnak, a vallási szervezetek számára azonban nem érhető el ez a lehetőség.

Ha egy elismert egyház vagy vallási szervezet megszűnik (pl. feloszlátja magát) és nincs jogutódja, vagyona az állam tulajdonába kerül, amely a közszolgáltatások finanszírozására használja fel azt. Erre akkor is sor kerülhet, ha a kormány által kezdeményezett folyamatban az Alkotmánybíróság kimondja, hogy az elismert egyház tevékenysége sérti az Alkotmányt; a döntést kétharmados többséggel el kell fogadnia a parlamentnek. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék kérésére is kibocsáthat állásfoglalást azzal kapcsolatban, hogy egy vallási szervezet tevékenysége sérti-e az Alkotmányt, de a szervezet feloszlásával kapcsolatos döntés a Törvényszék hatáskörébe tartozik.

Az állam és a római katolikus egyház közötti kapcsolatot a Szentszékekkel kötött egyezmények szabályozzák, ideértve például a közszolgáltatások és a vallási tevékenységek finanszírozását, valamint a kommunizmus idején az állam által lefoglalt ingatlanok miatt indított kártérítési eljárásokat. Ezek a megállapodások az állam és más vallási csoportok közötti kapcsolatok szabályozásában is irányadók.

Az állam által működtetett általános iskolák első, második, ötödik és hatodik osztályában, valamint az állami középiskolák első és második osztályában tanuló diákok hetente egyszer kötelezően „hit és erkölcsstan” vagy „erkölcsstan” órán vesznek részt. Szeptemberben az állami iskolák harmadik és hetedik osztályai is csatlakoztak a programhoz. A diákok és szüleik a valamelyik elismert egyház képviselője által tartott hit és erkölcsstan, valamint az iskola valamelyik tanára által tartott erkölcsstan órák közül választhatnak. Az egyházak maguk dolgozhatják ki a hit és erkölcsstan órákhoz tartozó tankönyvüket és tananyagukat. A magániskolákban nem kötelező a hit és erkölcsstan vagy az erkölcsstan tanítása. A nem elismert vallási szervezetek nem végezhetnek vallási oktatást az állami iskolák kötelező tantervének keretein belül, de ha azt a diákok vagy a szülők igénylik, nyújthatnak tanterven kívüli képzést.

Az elismert egyházak és a vallási szervezetek saját iskolát is alapíthatnak. A vonatkozó jogszabály szerint az elismert egyházak és a vallási szervezetek az Emberi Erőforrások Minisztériumával kötött formális megállapodás alapján átvehetik állami iskolák működtetését. Az átvételt a vallási közösség, az iskola tanárai, az érintett szülők vagy az iskola fenntartója kezdeményezheti, de az átadásra csak

abban az esetben kerülhet sor, ha a vallási közösség megszerzi a szülők és az iskolában tanuló felnőtt diákok több mint ötven százalékának támogató aláírását. Az állam kétévente felülvizsgálja az egyházi iskolák működését annak biztosítása érdekében, hogy az összhangban legyen az állami iskolákban alkalmazott szabványokkal.

Az elismert egyházak automatikusan jogosultak arra, hogy lelkipásztori szolgáltatásokat nyújtsanak a kórházakban, míg a vallási szervezeteknek engedélyt kell kérniük, ha ilyen tevékenységet szeretnének végezni.

A honvédségi állomány tagjainak joguk van ahhoz, hogy nyilvánosan vagy magánéletükben szabadon gyakorolják vallásukat. A katolikus egyház, a református egyház, az evangélikus egyház és a zsidó gyülekezetek automatikusan jogosultak arra, hogy tábori lelkészi szolgáltatásokat nyújtsanak a honvédségi állomány tagjainak; más elismert egyházaknak és a vallási szervezeteknek csak külön engedély birtokában van erre lehetőségük.

A büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott elítéltek általában szabadon gyakorolhatják vallásukat, ideértve azt is, hogy lehetőségük van a vallásuknak megfelelő étrendi előírások követésére (pl. kóser ételek). Az elismert egyházaknak és vallási szervezeteknek engedélyt kell kérniük, ha lelkipásztori szolgáltatásokat szeretnének nyújtani a börtönökben. Az engedély iránti kérelem elutasítása esetén fellebbezés nyújtható be a Belügyminisztériumhoz. Hivatalos állami források szerint az év során 13 elismert egyháznak és 6 vallási szervezetnek volt lehetősége arra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben tartózkodó elítéltek számára rendszeresen vallási szolgáltatásokat nyújtsanak. A fogvatartottaknak joguk van ahhoz, hogy felügyelet nélkül találkozzanak a belépési engedéllyel rendelkező elismert egyházak vagy vallási szervezetek képviselőivel. A szigorított körülmények között őrzött elítéltek kizárólag egyéni lelki gondozásban részesülhetnek, és nem vehetnek részt a közösségi vallási programokon. Az ügyész vagy a bíró a büntetőeljárás során korlátozhatja a vallásgyakorlás jogát.

Az Alaptörvény rendelkezései „a magyar nemzet méltóságának”, valamint a vallási és más közösségek védelme érdekében tiltják a „gyűlöletbeszédet”. A jogszabályok szerint ha valaki erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátoz egy másik személyt vallása szabad gyakorlásában, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Ha valakit vallási hovatartozása miatt támadás ér, az elkövető három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A valamilyen vallási csoporthoz való (vélt vagy valós) tartozás miatt elkövetett fizikai támadás egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A papi rend tagjai ellen elkövetett erőszak közszolgálatot ellátó személy elleni erőszakkal minősül, és egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A csoportosan vagy fegyverrel elkövetett támadás kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető; az a személy, aki valamely vallási vagy más társadalmi csoport elleni erőszak előkészítésében részt vesz, vétséget követ el, amely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A vonatkozó jogszabály automatikusan felfüggeszti azon parlamenti képviselők mentelmi jogát, akik gyűlöletet keltenek valamely vallási közösség ellen, vagy nyilvánosan

tagadják a kommunista vagy a nemzetiszocialista rendszer által elkövetett bűnöket. A fenti okból egyetlen parlamenti képviselő mentelmi joga sem került felfüggesztésre.

A jog tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb emberiség elleni bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását, és az ilyen tetteket három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. A büntető törvénykönyv értelmében a horogkereszt, az SS-jelvény és a nyilaskereszt nyilvános viselése, megjelenítése és terjesztése oly módon, amely sérti az emberi méltóságot vagy az áldozatok emlékét vétségnek minősül, és 5-től 90 napig terjedő elzárással büntethető.

### **Az állam által alkalmazott gyakorlatok**

Az országgyűlés nem módosította az egyházakról szóló törvényt, ezen belül azokat a rendelkezéseket sem, amelyeket az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek talált, és azokat a részeket sem, amelyek nyomán nagyszámú vallási csoport veszítette el elismert státuszát, és amelyek a EJEB 2014-es határozatának értelmében sértik az Európai Emberi Jogi Egyezményt. Azon 16 vallási csoport közül, amelyek keresetet nyújtottak be az EJEB-hez, hattal kártérítési megállapodást kötött a kormány. A nem elismert vallási szervezetek továbbra is csak korlátozott mértékben fértek hozzá állami támogatáshoz, és csak korlátozottan végezhettek vallási tevékenységet közintézményekben. A zsidó közösség képviselői és más civil csoportok élesen bírálták azt a kezdeményezést, hogy Székesfehérvár állítson szobrot a második világháború idején politikai tisztséget betöltő Hóman Bálintnak. A szoborállítás tervét később a miniszterelnök is bírálta. Az év végéig nem került sor a szobor felállítására. A kormány hangsúlyozta, hogy továbbra sem tolerálja az antiszemitizmust, és márciusban átvette a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) soros elnökségét. Az európai menekültválsággal összefüggésben a miniszterelnök többször is hangsúlyozta annak fontosságát, hogy „Európa keresztény értékeit megvédjük” a muzulmán migránsok áradatával szemben. Április 14-én Szíjjártó Péter külügyminiszter egy nemzetközi konferencián azt mondta, hogy „a kormány keresztény külpolitikát folytat, aminek kiindulópontja a keresztény Európa és a keresztény Magyarország”.

Az Országgyűlés nem teljesítette az Alkotmánybíróság által az egyházakról szóló törvény alkotmányosértő rendelkezéseinek módosítására meghatározott október 15-i határidőt. Bár széles körű kormányon belüli egyeztetéseket követően a kormánypártok november 10-én benyújtottak egy módosító javaslatot a törvénnyel kapcsolatban, az nem kapta meg a szükséges kétharmados támogatást. Az egyházakról szóló törvény vitatott rendelkezései az év végén még hatályban voltak.

Az év végén négy, az egyházakról szóló törvény alkotmányellenességével kapcsolatban benyújtott kereset várt az Alkotmánybíróság döntésére.

A kormánynak nem sikerült megállapodnia a kártérítésről mind a 16 vallási csoporttal, amelyek elvesztették elismert státuszukat, és felperesek voltak abban az ügyben, amelyben az EJEB úgy határozott, hogy az egyházakról szóló törvény a vallásszabadság tekintetében sérti a felperesek egyesülési szabadságát. Az EJEB felszólította a kormányt, hogy május 15-ig állapodjon meg a felperesekkel, ideértve a Magyar Evangéliumi Testvérközösséget (MET), mennonita, zsidó és



buddhista csoportokat, illetve egyéb kisebbségi vallási csoportokat. Az év végéig a kormány hat csoporttal teljes körű, további három csoporttal (köztük a MET-tel) pedig részleges kártérítési megállapodást kötött, azonban a többi hét szervezettel nem sikerült megállapodnia. Az elégedetlen csoportok újra az EJEB-hez fordultak a helyzet rendezése érdekében, az ügy az év végén még folyamatban volt.

A megszabott határidő ellenére az év végéig az Országgyűlés nem szavazott azokról a kérelmekről, amelyeket 2013-ban 12 vallási szervezet nyújtott be az EMMI-hez az elismert egyházi státusz megszerzése érdekében. Az EMMI megállapította, hogy mind a 12 csoport teljesíti az elismerés követelményeit, ezért kérelmüket továbbította az Országgyűlésnek.

Az év során a bíróságok 18, elismert egyházi státuszát elvesztett szervezetet szüntettek meg. Ezek közül csak egy rendelkezett saját vagyonnal, a körülbelül 26 000 forint (90 USD) értékű vagyont az állam likvidálta. Az elismert egyházak listájáról törölt felekezetek megszüntetésével kapcsolatban 35 bírósági ügy volt folyamatban az év végén.

A Kúria, az ország legmagasabb szintű igazságügyi hatósága hét, elismert státuszát elvesztett vallási csoportot érintő fellebbezés ügyében (ebből hat a MET-hez kapcsolódott) hozott határozatot, három esetben nem született határozat az év végéig. Ezekben a határozatokban a Kúria megállapította, hogy az, hogy az Alkotmánybíróság 2013-ban semmissé nyilvánította az egyházakról szóló törvény egyes részeit, nem jelenti azt, hogy az érintett vallási csoportok automatikusan visszakapják elismert egyházi státuszukat. Ennek megfelelően az elismert vallási státusz megszerzéséhez a vallási szervezeteknek részt kellett venniük a regisztrációs folyamatban, és meg kellett szerezniük az Országgyűlés jóváhagyását.

Június 26-án a MET részleges megállapodást kötött a kormánnyal az általa az EJEB 2014-es határozata nyomán benyújtott 3,7 milliárd forintos (13 millió USD) kártérítési igénnyel kapcsolatban. A megállapodásnak megfelelően a kormány július 13-án 1,2 milliárd forintot (4 millió USD) utalt át a MET-nek. Ez az összeg a személyi jövedelemadóból az egyházaknak felajánlható és a MET-nek ki nem fizetett 1 százalékot, a szervezet szociális jóléti és oktatási intézményeinek járó kiegészítő támogatást, valamint a szervezet intézményeiben 2012 és 2014 között dolgozó munkatársak bérkiegészítését volt hivatott fedezni. A kormánnyal kötött részleges megállapodással a MET lezártnak tekintette a 2012 és 2014 közötti időszakra vonatkozó követelését. A MET további jogi lépéseket tett az Alkotmánybíróságnál és a Kúriánál annak érdekében, hogy visszaszerezze elvesztett elismert egyházi státuszát, és 2015-ben hozzáférjen az állami támogatásokhoz.

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Ortodox Exarchátus – a Görög Ortodox Egyház magyarországi vezetője – jelezte, hogy továbbra is szeretné visszakapni azt a budapesti templomot, amelyet az állam az Orosz Ortodox Egyháznak adott át.

November 15-ig összesen 16 532 iskolás látogatott el a Holokauszt Emlékközpontba (az előző évben 16 014 iskolás járt a központban). A kormány megtérítette azon iskolai csoportok utazási költségeit, amelyek vonattal érkeztek Budapestre, hogy ellátogassanak az Emlékközpontba. A Holokauszt Emlékközpont utazó kiállítását országszerte körülbelül 10 000 iskolás látta.

A Zsidó Közösségi Kerekasztal Oktatási Szakértői Csoport (ZSKK) – egy 17 zsidó szervezetet tömörítő ad hoc szövetség – továbbra is együttműködött a kormánnyal annak érdekében, hogy változtasson a zsidó közösség oktatási anyagokban történő megjelenítésén, és hogy a tananyag több információt tartalmazzon a zsidók Magyarország történelmében és kulturális életében játszott szerepéről, valamint Izrael államáról. A ZSKK felülvizsgálta, hogy az állami általános és középiskolákba megrendelt történelem, irodalom és erkölcsstan tankönyvek milyen képet festenek a zsidó közösségekről, és szóvá tette, hogy a történelemkönyvekben előfordulnak „antijudaista” utalások. A ZSKK szerint a kormány 70-80 százalékban figyelembe vette a Kerekasztal ajánlásait a tankönyvek tartalmával kapcsolatban, de néhány kérdéskör még további egyeztetést igényel.

Az EMMI továbbra is kiegészítő működési támogatást nyújtott három, iskolát működtető vallási szervezet számára (MET, a Dzsaj Bhim Buddhista közösség és a Keresztény Család Gyülekezet Vallási Egyesület), a támogatást 2013-tól 2017 augusztusának végéig biztosítja a minisztérium. Az év során a három csoport összesen 563,5 millió forint (1,94 millió USD) támogatásban részesült. Más vallási szervezet nem kért kiegészítő támogatást az EMMI-től az év során.

A kormány 52 milliárd forintot (179 millió USD) juttatott az elismert egyházaknak olyan célokra, mint a templomok és más épületek karbantartása, az egyházi tanítás támogatása, oktatás és kultúra, közösségi programok és közösségi célú beruházások, valamint a felekezetek munkatársainak bérköltsége. A kormány további 109 millió forintot (376 000 USD) juttatott vallási szervezeteknek a vallási tevékenységekhez kapcsolódó működési költségek fedezésére.

A kormány továbbra is a római katolikus egyháznak, a református egyháznak, az evangélikus egyháznak és a zsidó közösségnek juttatta a teljes támogatás mintegy 90 százalékát, ugyanis a hivatalos álláspont szerint ez a négy nagy „történelmi egyház”, a sajtó is ezt a nem hivatalos kifejezést használja ezekre a felekezetekre.

Május 18-án Orbán Viktor miniszterelnök megállapodást írt alá Kocsis Fülöp metropolita érsekkel, amelynek értelmében a kormány 2,3 milliárd forintot (7,8 millió USD) adományoz a magyarországi görög katolikus egyház új, Debrecen városától kapott metropolíájának felújítására.

A 2014-es pénzügyi évben a kormány 4,8 milliárd forinttal (17 millió USD) egészítette ki az adófizetők által személyi jövedelemadójukból azon 31 elismert egyháznak felajánlott 1 százalékokból összegyűlt 3,9 milliárd forintot (14 millió USD), amelyek kérték feltüntetésüket az adóbevallási úrlapon. A 2014-es adóbevallások alapján 62 korábban elismert egyházként működő vallási szervezet civil szervezetenként kapta meg az adófizetők által befizetett adó 1 százalékát, összesen 17 millió forintot (60 500 USD). Az Igazság Oszlópa Teljes Evangéliumi Keresztény Egyesület az év során teljesítette a vallási szervezetenként való bejegyzés követelményeit, így jogosulttá vált arra, hogy az adóhatóság átutalja a szervezetnek a 2011-re és 2012-re járó 178 000 forintot (635 USD) (ez volt az utolsó két év, amikor az Egyesült jogosult volt a személyi jövedelemadóból az egyházaknak juttatott 1 százalékra). Az év végén a többi 59 korábban elismert egyháznak elkülönített 85 millió forint (300 000 USD) kifizetése felfüggesztett státuszban volt, a kifizetés feltétele a csoportok hivatalos bejegyzése.

Az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség bírálta az 1 százalékos adótámogatás rendszerét arra hivatkozva, hogy az nem átlátható, és nem teszi lehetővé az adományok visszakövetését és ellenőrzését.

Január 30-án egy európai parlamenti képviselő felkérte az Európai Bizottságot, hogy az vizsgálja ki a kormány által az Európai Szociális Alap forrásainak felhasználására vonatkozóan meghatározott túlzott követelményeket, amelyek kizárólag a római katolikus egyházra szűkítik a potenciális pályázók körét. A probléma hátterében az állt, hogy az állam kétmilliárd forintot (6,8 millió USD) juttatott az Európai Bizottság alapjából a római katolikus egyháznak a vallási oktatás támogatására. Április 23-án az oktatási ügyekért felelős európai biztos bejelentette, hogy a Bizottság megkezdte az ügy kivizsgálását.

December 18-án Székesfehérvár önkormányzata visszavonta június 12-én hozott rendeletét, amelyben jóváhagyta a Hóman Bálint Kulturális Alapítvány nevű civil szervezet tervét; az alapítvány életnagyságú bronzszobrot szeretett volna emelni Hóman Bálintnak Székesfehérváron, amit a város 1,9 millió forinttal (6500 USD) támogatott volna. Korábban a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium is átutalt 15 millió forintot (51 000 USD) a szervezetnek a projekt támogatására. Hóman Bálint 1932 és 1942 között vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, 1944-ben pedig, a nyilaskeresztes párt uralma alatt parlamenti képviselő, aki részt vett annak a törvényjavaslatnak az előkészítésében, amely megfosztotta a magyar zsidókat állampolgári jogaiktól, 1944-ben pedig szorgalmazta a magyar zsidók deportálását. 1944 tavaszán és nyarán 430 000 magyar zsidót deportáltak Auschwitzba. Hómant 1946-ban háborús bűnök elkövetéséért elítélték arra hivatkozva, hogy támogatta a hadiállapot kihirdetését Magyarország és a Szovjetunió között. Az ítéletet a Fővárosi Törvényszék március 6-án visszavonta.

Magyar és nemzetközi zsidó szervezetek, valamint külföldi kormányok, a kabinet három tagja és több civil szervezet is bírálta a szoborállítási ötletét. A kritikákra reagálva Székesfehérvár polgármestere december 11-én bejelentette, hogy felkérte a civil szervezetet a projekt átgondolására, valamint arra, hogy szolgáltatassa vissza a kormány és az önkormányzat által a szobor felállítására nyújtott támogatást. December 15-én Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy a kormány nem támogathatja olyan politikai szobor felállítását, aki együttműködött a megszálló hatalmakkal és Magyarország elnyomóival, bármilyen érdemei is voltak egyébként az adott politikusnak. December 17-én a civil szervezet tájékoztatta a polgármestert arról, hogy lemond a szoborállításról, és visszautalta a kormánytól és a várostól kapott támogatást.

Az év első hat hónapjában a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) hat olyan incidenst regisztrált, amelyek során politikai pártok képviselői, valamint országos és helyi önkormányzati képviselők nyilvánosan antiszemita megnyilvánulásokat tettek.

Május 22-én a kormányon lévő Fidesz nyilatkozatot bocsátott ki, amelyben a Magyar Helsinki Bizottságot – amely bírálta a kormányt a menekültválság kezelése miatt – „a nemzetközi spekuláns pénztőke politikai megrendeléseit teljesítő álcivil” szervezatként jellemezte, továbbá felszólította a szervezetet, hogy „fejezze be a hazudozást, és legalább egy ilyen fontos és súlyos kérdésben ne a zsebeik [egy vagyonos amerikai zsidó üzletember] pénzével való kitömésével legyenek elfoglalva”.

Október 30-án egy, a Fidesz szavazóinak tartott beszédében Orbán Viktor miniszterelnök azt mondta, hogy „Európát elárulták”, és „Jól szervezett, nagy pénzt mozgató, nemzetállami kereteken túl gondolkodó, senki által meg nem választott vezetők hagyományos tervét teljesíti be Európa, ahelyett, hogy a polgárok elképzeléseit, akaratát valósítaná meg... Ha most a Soros Alapítványra gondolnak, nem indokolatlan a gondolat”. Antiszemitizmussal foglalkozó magyar szakértők szerint a „nemzetközi spekulatív nagytőke” és a „nemzetállami kereteken túl” fordulatok önmagukban nem tekinthetők antiszemitának, de a nemzeti diskurzusban lehet ilyen konnotációjuk.

A MAZSIHISZ, valamint a Tett és Védelem Alapítvány (TVA) által létrehozott Brüsszel Intézet arról számolt be, hogy a szélsőséges nacionalista Jobbik párt tagjai a korábbinál ritkábban tettek nyilvánosan antiszemita kijelentéseket. Egy április 13-án tartott parlamenti sajtótájékoztatón Vona Gábor pártelnök kijelentette, hogy az antiszemita érzelmű szavazók „keressenek maguknak másik pártot”. Ugyanakkor február 12-én Benke László 13. kerületi jobbikos képviselő nem vett részt abban a szertartásban, amelynek keretében az önkormányzati képviselők egyperces néma felállással emlékeztek meg a néhány nappal korábban elhunyt főrabbról, majd február 16-án Novák Előd ugyanezt tette a parlamentben. A média beszámolt arról is, hogy Pista József komlói jobbikos képviselő február 20-án megosztott az interneten egy bejegyzést, amelyben azt írta, hogy a főrabbit „megtűrték hazánkban, senki nem vágta száján, vagy nem koppantott a fejére (hogy térjen már észre), de nyilván eleget tett ígéretének, ott ártott nekünk, ahol csak tudott”.

Március 14-én a Demokratikus Koalíció párt jelentést nyújtott be az ügyészséghez egy e-maillal kapcsolatban, amelyet 2011-ben küldött Kulcsár Gergely jobbikos parlamenti képviselő egyik párttársának, és amelyben azt állította, hogy leköpte a Duna partján lévő holokauszt-emlékművet. Az ügyészség vizsgálatot indított az ügyben, amelyet azonban március 18-án elévülésre és bűncselekmény hiányára hivatkozva vádemelés nélkül lezárta. Áprilisban Lázár János miniszterelnökséget vezető miniszter és a Jobbik vezetősége egyaránt elítélte Kulcsár tettét.

Az Oktatási Hivatal felfüggesztett egy tanárt, aki Facebook oldalán egy Hitler képet posztolt a következő felirattal: „Uniós menekültügyi biztos... táborparancsnok”. Az EMMI közoktatási államtitkársága nyilatkozatot bocsátott ki, amelyben elítélte minden fajgyűlölő, antiszemita vagy gyűlöletkeltő megnyilvánulást, és bármely etnikai vagy vallási kisebbséggel szembeni agressziót.

A rendfenntartó és az igazságügyi szervek továbbra is eljárást indítottak az antiszemita incidensek miatt. Az év során a bíróságok egy személyt ítélték el vallási gyűlöletkeltés miatt, 59 személyt pedig valamilyen vallási, etnikai, faji vagy más társadalmi csoport tagja ellen elkövetett erőszakos cselekedetért. Az incidensek részleteiről és motivációjáról nem áll rendelkezésre információ.

Március 26-án a Debreceni Járásbíróság holokauszttagadásért 750 000 forint (2500 USD) pénzbüntetést rótt ki Ágoston Tiborra, a debreceni városi önkormányzat jobbikos képviselőjére. Ágoston 2014-ben „holokamunak” nevezte a holokausztot. Ágoston fellebbezett az ítélet ellen, ahogy az ügyész is, aki szigorúbb ítéletet kért. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Február 10-én Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkára kijelentette, hogy a kormány semmilyen formában nem tolerálja az antiszemitizmust.

Hangsúlyozta, hogy a zsidó kulturális örökség megőrzése a nemzet „közös felelőssége”, és hozzátette, hogy a holokauszt 70. évfordulójáról való országos megemlékezés keretében a kormány az előző két évben 3,3 milliárd forinttal (11 millió USD) támogatta 19 zsinagóga renoválását, illetve 200 millió forinttal (680 000 USD) öt, az ország különböző részein lévő elhagyott zsidó temető felújítását. Az év során befejeződött két debreceni zsinagóga 2013-ban megkezdett felújítása. A kormány további 1 milliárd forintot (3,4 millió USD) különített el további zsinagógák és temetők felújítására, a kapcsolódó munkálatok a tervek szerint 2016-ban kezdődnek meg.

Március 9-én a kormány átvette az IHRA soros elnökségét, és bejelentette, hogy programjának központi elemeit az antiszemitizmus elleni küzdelem és a holokauszttal kapcsolatos ismeretterjesztés és oktatás képezi majd. Elnökségének részeként a kormány november 6-án konferenciát szervezett a holokauszthoz kapcsolódó képek és nyelvezet használatáról a nyilvános diskurzusban. Május 13-án Takács Szabolcs, az IHRA elnöke egy jeruzsálemi beszédében kijelentette, hogy „a holokauszt a magyar történelem egyik legszégyenletesebb epizódja. A magyar hatóságok aktívan közreműködtek... 600 000 magyar megölésében”.

Április 16-án, a holokauszt emléknap alkalmából kiadott nyilatkozatában Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy „a magyar zsidók közössége mindenkor számíthat Magyarország kormányának tiszteletére, barátságára, védelmére”. A köztársasági elnök, a miniszterelnök és kormánytagok elítélték az antiszemita incidenseket, nyilvánosan elismerték az állam és az állami tisztségviselők holokauszttal kapcsolatos felelősségét, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken.

Október 29-én a belügyminisztérium és az izraeli nagykövetség közös eseményeként került megrendezésre a Világ Népeinek Igazai program díjátadó ünnepsége, amelynek keretében 13 olyan személy érdemeit ismerték el, akik saját életük kockáztatásával zsidók életét mentették meg a II. világháborúban. A rendezvényen a Kúria elnöke, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, valamint alkotmánybírák és magas beosztású kormányzati tisztségviselők is részt vettek.

Az év során nem történt előrelépés a kormány által 2013-ban kezdeményezett új holokausztmúzeummal, a Sorsok Házával kapcsolatban. A nemzetközi nyomás és a kormányzati ígérek ellenére nem váltották le a projektvezetőt, akit számos kritika ért amiatt, hogy a kiállítás anyagával kapcsolatban nem konzultált a zsidó közösséggel és holokauszt-szakértőkkel. Március 3-án Lázár János miniszterelnökséget vezető miniszter újra leszögezte, hogy „a magyarországi zsidó közösség véleménye, szempontjai és támogatása nélkül ezt az emlékhelyet, oktatási központot, múzeumot nem lehet létrehozni... Ha a magyarországi zsidóság, a holokauszt túlélők nem támogatják, akkor nem épül meg a Sorsok Háza”. A kormány már 7,5 milliárd forintot (25 millió USD) fordított a projektre, aminek köszönhetően elkészült a jövőbeni múzeum fizikai infrastruktúrája.

A kormány két magas szintű kormányközi kerekasztal-beszélgetést is tartott a zsidó közösség képviselőivel. Ezek az események a zsidó közösség képviselői a zsidó temetők felújításáról, a Sorsok Háza projektről, az antiszemitizmusról és a fizikai biztonságról, valamint a közösségek örökös nélkül meghalt zsidók vagyonával kapcsolatos kártalanítási igényeiről egyeztettek a kabinet tagjaival és magas rangú kormányzati tisztségviselőkkel.

Az országba soha nem látott számban érkeztek migránsok és menedékkérők, többségük Nyugat-Európába tartó szíriai, afgán és iraki muszlim. A Párizsban egy kóser szupermarket és a Charlie Hebdo satirikus lap szerkesztősége ellen elkövetett terrortámadást követően egy januári interjúban Orbán Viktor miniszterelnök azt mondta, hogy „nem fogjuk megengedni, legalábbis amíg én vagyok a miniszterelnök, addig biztosan nem, és amíg ez a kormány van, addig biztosan nem fog megtörténni, hogy a bevándorlók célpontjává váljon Magyarország. Nem akarunk tőlünk különböző kulturális tulajdonságokkal és háttérrel rendelkező jelentős kisebbséget látni magunk között. Magyarországot szeretnénk Magyarországgént megtartani”.

Rogán Antal, a Fidesz frakcióvezetője januárban egy talkshow-ban azt mondta, hogy a muzulmán közösségek jelenléte Nyugat-Európában „felborítja a keresztény országok rendjét”. Február 11-én a kormány átfogó PR-kampányt indított a migránsok és a menedékkérők ellen. Ennek keretében országszerte bevándorlóellenes plakátok kerültek kihelyezésre, és egy minden állampolgárnak kipoztázott kérdőív formájában elindult a bevándorlásról és a terrorizmusról folytatott nemzeti konzultáció is. Az ENSZ menekültügyi főbiztosa aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a kérdőív megfogalmazása erősítette a migránsokkal szembeni ellenérzéseket.

A miniszterelnök többször is hangot adott azon véleményének, hogy „a kereszténységben gyökerező európai identitást” meg kell védeni a tömeges bevándorlás hatásaitól. Május 18-án egy nyilvános ünnepségen Orbán Viktor azt mondta, hogy „Magyarország vagy keresztény lesz, vagy nem lesz”. Október 16-án a Focus című német hetilap leközlött egy Orbán Viktorral készített interjút, amelyben a miniszterelnök kijelentette, hogy „az iszlám soha nem volt Európa része, hanem bejött ide”. Hozzátette, hogy „az iszlám vallás és kultúra nem olvad össze a keresztény vallással és kultúrával; egy másfajta életformáról van szó”.

Magyarországi és nemzetközi muszlim csoportok rendre bírálták a kormány muzulmánellenes nyilatkozatait. Szeptember 3-án a Magyar Iszlám Közösség imámja „haramot”, vagyis vallási tiltást hirdetett a hatalmon lévő Fidesz-KDNP koalícióra a két párt vezető politikai tisztségviselőinek muszlimellenes kijelentései miatt. Az imám kifejtése szerint a haram azt jelenti, hogy a muszlim közösség tagjai (a Magyar Iszlám Közösségnek körülbelül 5–10 ezer tagja van) ne legyenek tagjai ezeknek a pártoknak, és ne is támogassák azokat szavazataikkal. Soltész Miklós, az EMMI egyházügyi államtitkára a haramot „több mint barátságatlan” lépésként értékelte, különösen annak fényében, hogy a közösség az elmúlt években jelentős anyagi támogatást kapott a kormánytól. Október 9-én az imám visszavonta a haramot. Augusztus 10-én az imám haramot hirdetett a nacionalista Jobbik párt ellen, amiért az támogatta a szerb határ mentén zajló bevándorlóellenes tevékenységeket. A haram az év végén még érvényben volt.

Június 16–17-én Tihanyban az EMMI és az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális szervezete országos bizottságának közös szervezésében került megrendezésre a „Közös úton – az európai vallások helyzete, a magyarországi hívő közösségek együttélése” című konferencia. Több keresztény és zsidó szervezet és vallási vezető is részt vett azokon a panelbeszélgetéseken, amelyek célja a napjaink társadalmi kihívásaival kapcsolatos, felekezetek közötti dialógus előmozdítása volt. A konferencia zárásaként a jelenlévők közös nyilatkozatot fogadtak el a felekezetek közötti

párbeszéddel, valamint a keresztény- és zsidóellenes megnyilvánulások elleni küzdelemmel kapcsolatban.

### **3. fejezet: A vallásszabadság társadalmi tiszteletben tartása**

Október 31-ig a rendőrség négy közösség elleni izgatásról és 29 valamilyen vallási, etnikai, faji vagy más társadalmi csoporthoz tartozó személy ellen elkövetett erőszakos cselekedetről számolt be, az incidensek részleteiről nem áll rendelkezésre információ. Az év első kilenc hónapjában a rendőrség 251 esetben regisztrálta temetők és egyházi épületek megrongálását.

A muszlim közösségek beszámoltak muzulmánellenes megnyilvánulásokról. Muszlim vezetők szerint a nyilvánosság ellenszenvé a magas rangú kormányzati tisztségviselők, valamint a keresztény egyház és a média képviselőinek muszlimellenes retorikájának következménye. A Magyar Iszlám Közösség adatai szerint az év során 10–15 alkalommal támadtak meg fejkendőt viselő nőt. Az incidensek során a nőket késsel fenyegették, megpofozták, vagy letépték a fejkendőjüket. A Magyar Iszlám Közösség szerint egyik megtámadott nő sem mert feljelentést tenni a rendőrségen.

Továbbra is előfordultak antiszemita incidensek, amelyek aggodalmat keltettek a zsidó közösségben.

A TVA 49 zsidóellenes incidenst regisztrált az év első tíz hónapjában, ezek között két fizikai bántalmazás is volt (2014-ben az egész év során 37 incidens történt, köztük egy fizikai támadás). Az első támadásra júliusban került sor Budapesten, amikor egy jegyellenőr a hajánál fogva rángatott egy jegy nélkül utazó nőt a buszon, miközben sértegette, és azt kiabálta, hogy „hajléktalan zsidó kurva”. A média szeptember 18-án számolt be a második incidensről, amelyben egy biztonsági őr a 8. kerületi önkormányzat épületében kétszer megütött és lezsidózott egy szociológust, akivel azon különböztek össze, hogy nyitva van-e még a hivatal.

A TVA továbbra is nyújtott jogi tanácsadást és képviseletet az antiszemita incidensek áldozatainak. Október végéig a TVA tíz esetben nyújtott be panaszt antiszemita incidensek miatt, ezek közül egy népirtásra buzdítás, egy fizikai támadás, hét pedig holokausztagadás volt. A tíz esetből a hatóságok kettőt lezártak, egyet pedig átmenetileg felfüggesztettek. Hét ügy kivizsgálása még folyamatban volt az év végén. A TVA által 2014-ben kezdeményezett 19 ügyből 18-nak még folyamatban volt a kivizsgálása, egy pedig a bíróság határozatára várt.

Az év első hat hónapjában a politikai pártok és a kormány képviselői által hat esetben elkövetett antiszemita megnyilvánulásokkal együtt a MAZSIHISZ 26 zsidóellenes incidenst regisztrált (a többi húsz esetből kettő fenyegetés, nyolc gyűlöletbeszéd, tíz pedig vandalizmus volt, fizikai támadásra nem került sor). Az előző év első felében összesen 36 hasonló incidenst regisztráltak. 2014-ben összesen 73 antiszemita incidensre került sor. A MAZSIHISZ a 26 regisztrált antiszemita incidenst gyűlölet-bűncselekménynek minősítette.

Az általános és középiskolák 15,4 százalékát (2014-ben 12,4 százalékát) működtette elismert egyház, 0,2 százalékát (2014-ben 0,1 százalékát) pedig valamilyen vallási szervezet. Az óvodák (3–7 éves kor) 8,9 százalékát (2014-ben 8 százalékát) működtette elismert egyház, egy százalékát pedig vallási

szervezet. Körülbelül 204 000 diák járt valamilyen elismert vallási közösség (elismert egyház vagy vallási szervezet) által fenntartott óvodába, illetve általános vagy középiskolába.

Szeptemberben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kötelező kurzust vezetett be a holokauszt történelméről.

Március 31-én a TVA közreadta egy, a Medián által végzett felmérés eredményeit. Az adatok szerint 2014-ben a válaszadók 32 százaléka vallott antiszemita nézeteket (21 százalék „szélsőséges antiszemita nézeteket”, 11 százalék pedig „mérsékelt antiszemita nézeteket”). 2013-ban a válaszadók 38 százaléka (20 százalékuk szélsőségesen, 18 százalékuk pedig mérsékelt) vallott antiszemita nézeteket. A felmérés eredményei szerint azon állampolgárok aránya, akik „érzelmileg elutasítják” a zsidókat a 2003-ban (ez volt az adatgyűjtés első éve) rögzített 9%-ról 2009-re 10%-ra, 2013-ra 21%-ra, 2014-re pedig 23%-ra nőtt. A Medián igazgatója szerint ez a növekedés a Jobbik politikai térnyerésének következménye.

November 23-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság elítélt egy 63 éves férfit, aki április 25-én Budapesten antiszemita megjegyzésekkel inzultálta a tradicionális zsidó fejedőt viselő, az utcán a fiával héberül beszélgető izraeli konzult. A bíróság egy év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte a férfit.

Április 22-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság ítéletet hirdetett annak a három férfinak az ügyében, akik 2013-ban Budapesten egy NB I-es futballmérkőzésen nyilaskeresztes lobogót lengettek. A férfiak egyike – aki maga készítette a zászlót – elővette és átadta társainak a zászlót, akik a magasba tartották azt, miközben náci üdvözlésre lendítették karjukat. A bíróság kettő és négy év közötti időtartamra mindhárom férfit eltiltotta professzionális magyar futballmérkőzések látogatásától.

Április 16-án a Szegedi Járásbíróság holokauszttagadás vádjában bűnösnek talált egy 61 éves asszonyt, akit 18 hónap próbaidőre bocsátott, továbbá arra utasított, hogy látogasson el a budapesti Holokauszt Emlékközpontba, és a látottakról számoljon be pártfogójának. A vádirat szerint az asszony egy közösségi oldalon kommentált egy internetes portálon megjelent cikket, amely arról szólt, hogy egy volt auschwitzi lágerparancsnok unokája Budapestre látogatott. Kommentjében a nő kételyét fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a holokauszt tényleg megtörtént, hozzátéve, hogy a holokauszttal kapcsolatos állítások hazugságok. Az esetet a TVA jelentette, amelynek az asszony később bocsánatkérő levelet küldött. Július 29-én az asszony a TVA egy munkatársával ellátogatott a Holokauszt Emlékközpontba, egy későbbi sajtókonferencián pedig kijelentette, hogy megbánta tettét, és sajnálja, ha azzal valakinek megsértette az érzéseit.

Október 20-án a Református Egyház bírósága formálisan elmarasztalta ifj. Hegedűs Lóránt lelkészt, a MIÉP (Magyar Igazság és Élet Pártja) volt országgyűlési képviselőjét, aki diplomájában 2013-ban felavatta Horthy Miklós mellszobrát. Horthy Magyarország kormányzója (gyakorlatilag államfője) volt 1920 és 1944 között. A tárgyalás során a Budapest-Északi Református Egyházmegye jogi tanácsadója azzal érvelt, hogy Hegedűs szoboravatás előtt tartott beszédének célja a zsidók elleni gyűlöletkeltés volt. Az Egyház bírósága megállapította, hogy beszédével a lelkész megsértette a



Református Egyház előírásait, és a Biblia üzenetét saját politikai céljainak rendelte alá. A megrovás nem érintette Hegedűs lelkeszi tevékenységét.

Április 18-án a média beszámolt arról, hogy a Vértosalja Gyermekei nevű nacionalista szervezet túrát szervezett a Vértésbe, hogy így emlékezzen meg Adolf Hitler születésnapjáról.

Az év első kilenc hónapjában a rendőrség 251 esetben regisztrálta temetők és egyházi épületek (köztük zsidó ingatlanok) megrongálását. Március 22-én a rendőrség regisztrált egy esetet, amelyben ismeretlen elkövetők körülbelül húsz sírt szentségtelenítettek meg a gyöngyösi zsidó temetőben, és emberi maradványokat is szétszórtak. A rendőrség nyomozást indított az ügyben, végül három fiatalkorú személyt gyanúsított meg a rongálás elkövetésével. Március 22-én a miniszterelnökség elítélte a „barbár” tettet. A nyomozás az év végén még folyamatban volt.

Április 4-én vandálok festékszóróval lefújtak 14 fotót egy szabadtéri holokausztkiállításon Budapest belvárosában. Másnap az EMMI nyilatkozatot bocsátott ki, amelyben elítélte a „megdöbbentő és felháborító” vandalizmust. „Az ismeretlen elkövető vagy elkövetők a kiállítás vandál és értelmetlen megrongálásával nemcsak a holokauszt túlélőit gyalázták meg, hanem a zsidó közösségeknek, az egész nemzetnek és minden jóérezésű embernek is kárt okoztak” – állt a nyilatkozatban. A rendőrség nyomozást indított az ügyben, de miután nem sikerült azonosítani az elkövetőket, a nyomozást július 23-án felfüggesztették.

Augusztus elején ismeretlen elkövetők Nyíregyházán elmozdították és összetörték a holokauszt- emlékmű egyik vésett márványtábláját. A helyi rendőrség nyomozást indított az ügyben. A kormány elítélte a vandál cselekedetet.

A keresztény egyházak és a zsidó közösség a Keresztény-Zsidó Társaság nevű civil szervezet égisze alatt továbbra is szerveztek rendezvényeket, amelyeken hittudósok beszélgettek különböző kérdéskörökről. A Társaság mintegy negyven előadást és kulturális eseményt szervezett a judaizmussal, a kereszténységgel és az iszlámmal kapcsolatban, amelyek a vallási toleranciát és egymás kölcsönös megértését igyekeztek előmozdítani.

#### **4. fejezet: Az Egyesült Államok kormányzati politikája**

Kormányzati tisztségviselőkkel, köztük a miniszterelnök-helyetttessel, miniszterekkel, valamint a Külgazdasági és Külügyminisztérium, a Miniszterelnökség és az EMMI államtitkáraival és helyettes államtitkáraival folytatott találkozók során az Amerikai Nagykövetség képviselői továbbra is sürgették az egyházakról szóló törvény azon rendelkezéseinek módosítását, amelyek hátrányosan megkülönböztetnek kisebbségi vallási csoportokat. Februárban a demokráciával, az emberi jogokkal és a munkaüggyel foglalkozó egyik helyettes államtitkár találkozott a miniszterelnökség államtitkárával és az EMMI helyettes államtitkárával, akikkel az egyházakról szóló törvény módosításának szükségességéről tárgyalt. A helyettes államtitkár találkozott a zsidó közösség vezetőivel is, akikkel a kormánnyal ápolt viszonyokról beszélgetett.

Október 19-én az amerikai, a német és az izraeli nagykövet Székesfehérvárra látogatott el, ahol Cser-Palkovics András polgármesterrel Hóman Bálint tervezett szobráról beszélgettek, és arra kérték a

polgármestert, hogy állítsa le a projektet. A helyi zsidó gyülekezet vezetőjével és egy helyi holokausztúlélővel folytatott beszélgetése során a nagykövet leszögezte, hogy a helyi zsidó közösség számíthat támogatására, többek között a Hóman-szobor felállítására elleni tiltakozás terén is. A nagykövet és a nagykövetség más tisztségviselői is egyeztettek erről a kérdéssel a Külügyminisztérium, a Miniszterelnökség és az EMMI magas beosztású tisztségviselőivel.

Október 28-án egy, a budapesti Corvinus Egyetemen tartott beszédében a nagykövet elismerően nyilatkozott azokról a kormányzati vezetőkről, akik nyíltan tiltakoztak a Hóman-szobor felállítására ellen, és Hómannal kapcsolatban kiemelte, hogy „a legkártékonyabb antiszemita törvények némelyikének támogatójaként a világháború előtti korszakban, Hóman öröksége sötét árnyékot vet azoknak a magyaroknak az emlékére, akiket a holokauszt áldozataiként meggyilkoltak. Székesfehérvár, amely máris mágnesként vonzza az amerikai befektetéseket és más nemzetközi cégeket, valamint a javasolt helyszín az egyik új NATO parancsnoki központ számára, többre képes annál, mint hogy ennek az embernek adózzon tisztelettel.”

Szeptemberben egy, a demokráciával, az emberi jogokkal és a munkaüggyel foglalkozó másik helyettes államtitkár meglátogatta a Holokauszt Emlékközpontot, és találkozott a zsidó közösség vezetőivel, akikkel a kormány második világháborús megemlékezésére vonatkozó terveiről beszélgetett.

A holokausztügyekkel foglalkozó különleges megbízott négy alkalommal látogatott el Magyarországra. Áprilisban kormányzati tisztségviselővel találkozott, akikkel többek között a Holokauszt Emlékközpont, a nemzeti tanterv és a tankönyvek holokausztvonatkozású részeinek átdolgozásáról, valamint a Sorsok Házáról folytatott megbeszélésüket. A megbízott a zsidó közösség képviselőivel is egyeztetett ezekkel a kérdéskörökkel kapcsolatban. Júliusban a holokausztügyekkel foglalkozó különleges megbízott részt vett az IHRA első plenáris ülésén, valamint kormányzati tisztségviselővel és a zsidó közösség vezetőivel a Hóman-szoborról és a Sorsok Háza projektről beszélgetett. Novemberben a különleges megbízott részt vett az IHRA második plenáris ülésén, és az Egyesült Államok delegációjának képviseletében nyilatkozatot bocsátott ki, amelyet a német, osztrák, izraeli és brit küldöttségek is támogattak. A nyilatkozat dicsérte a kormányt az elnökség keretében végzett munkájáért, az antiszemitizmus jelenségének őszinte beismeréséért és a probléma megoldására tett elkötelezett erőfeszítésekért, továbbá elismerően szólt azon kormányzati vezetőkről, akik felemelték hangjukat a Hóman-szobor terve ellen. A nyilatkozat emellett felkérte az IHRA elnökét, hogy az emlékeztesse az illetékes hatóságokat a Hóman-szobor felállításával kapcsolatos súlyos aggályokra. Decemberben a holokausztügyekkel foglalkozó különleges megbízott az Egyesült Államok antiszemitizmus nyomon követésével és az antiszemitizmus elleni harccal foglalkozó különleges megbízottjával és a demokráciával, az emberi jogokkal és a munkaüggyel foglalkozó egyik helyettes államtitkárral közösen, az Egyesült Államok nevében aggodalmát fejezte ki Hóman Bálint tervezett szobrával kapcsolatban. December 15-én a küldöttség részt vett a Hóman-háború alatt folytatott tevékenységével kapcsolatban rendezett szimpóziumon, amelyet a nagykövetség és a Political Capital Policy Research and Consulting Institute nevű elemző és tanácsadó intézet közösen szponzorált. A delegáció találkozott Székesfehérvár polgármesterével, a Magyar Tudományos Akadémia elnökével,

kormányzati tisztségviselőkkel, valamint több zsidó és civil szervezet képviselőivel, akiknek aggályait tolmácsolta az illetékesek felé.

A nagykövetség tisztségviselői továbbra is rendszeresen találkoztak vallási szervezetek – köztük a MET, a Dzsaj Bhim Buddhista közösség, a Magyar Iszlám Közösség és a Hit Gyülekezete – vezetőivel, akikkel az egyházakról szóló 2011. évi törvény hatásairól beszélgettek. A nagykövetség munkatársai továbbra is szoros kapcsolatot tartottak az ország sokszínű zsidó közösségével, amelynek képviselőivel a közösség jogi státuszáról, a kormánnyal ápolat kapcsolatáról, az antiszemitizmusról, kártalanítási kérdésekről, valamint a holokausztmegemlékezésekről konzultáltak.

A nagykövetség anyagi támogatást nyújtott egy színházi rendezőnek a „Zsidó mezőkön – zsidó mezőkről” című darab bemutatására. Az országban élő zsidók életével foglalkozó darabot tíz alkalommal mutatták be középiskolásoknak, különböző helyszíneken.

Február 3-án a nagykövetség szervezésében egy holokauszt túlélő két előadást is tartott Debrecenben. Az egyik előadásra egy középiskolában került sor, ezen mintegy 100 diák vett részt, a megyei könyvtárban tartott előadásra pedig több mint kétszázan voltak kíváncsiak.

Április 19-én, a bergen-belseni koncentrációs tábor felszabadításának 70. évfordulóján a nagykövetség videobeszélgetést szervezett magyar holokauszt túlélők és a tábort felszabadító amerikai csapatok egyik katonája között.

A nagykövetség kiválasztott hat tanárt, akik részt vehetnek a New York-i Columbia University és az észak-karolinai Appalachian State University holokausztoktató tanárképző programján. Június 3-án a nagykövet fogadást adott a holokausztoktató tanárképző program indulásának tízéves évfordulója alkalmából, amelyre az állami tisztségviselők mellett hivatalosak voltak azok a tanárok is, akik az előző években részt vettek a programban. Beszédében a nagykövet hangsúlyozta a tanárok szerepét az antiszemitizmus elleni küzdelemben és a különböző etnikai és vallási csoportokkal szembeni társadalmi tolerancia előmozdításában. A nagykövet áprilisban részt vett a holokauszt áldozatainak emléke előtt tisztelgő Élet Menetén is, szeptemberben az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeumának küldöttségét fogadta, valamint az év során több alkalommal találkozott az Egyesült Államokból érkező zsidó küldöttségekkel.